

PROJEKT AKTUALIZACJI STANOWISKA RP

przygotowany w związku z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 8 października 2010 r.
o współpracy Rady Ministrów z Prezydentem Rzeczypospolitej Polskiej oraz Sejmem i Senatem
w sprawach związanych z członkostwem Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej
(Dz. U. z 2010 r. Nr 213, poz. 1395; z 2023 r. poz. 1914)

Dotyczy	Wniosek dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz zmieniająca dyrektywę (UE) 2019/1937	
Data przekazania Polsce dokumentu przez SG Rady UE	
Sygnatura dokumentu	Komisja Europejska	COM(2022)071
	Numer międzyinstytucjonalny	2022/0051(COD)
Procedura decyzyjna	Zwykła procedura ustawodawcza	
Tryb głosowania w Radzie UE	Większość kwalifikowana	
Institucja wiodąca	Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej	
Institucje współpracujące	Ministerstwo Aktywów Państwowych Ministerstwo Cyfryzacji Ministerstwo Finansów Ministerstwo Klimatu i Środowiska Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi Ministerstwo Rozwoju i Technologii Ministerstwo Sprawiedliwości Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji Ministerstwo Spraw Zagranicznych Urząd Komisji Nadzoru Finansowego Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów Urząd Zamówień Publicznych	
Data przyjęcia przez KSE	31 stycznia 2024 r.	

I. Cel projektu aktu prawnego

Tło regulacji

Dyskusja na temat rozwoju praktyk odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej (*corporate social responsibility; responsible business conduct; environmental, social, governance; CSR/RBC/ESG*) zmierza, w ostatnich latach, w kierunku wprowadzania regulacji, które mają wzmacniać dotychczasowe dobrowolne standardy odpowiedzialnego biznesu, takie jak m.in. Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych, Wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka, Norma ISO 26000, Dziesięć Zasad UN Global Compact i in.

Przykładem takich regulacji w UE są:

- dyrektywa 2014/95/UE zmieniająca dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy (NFRD),
- dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2464 w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) nr 537/2014, dyrektywy 2004/109/WE, dyrektywy 2006/43/WE oraz dyrektywy 2013/34/UE w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju (CSRD) wraz z rozporządzeniem delegowanym Komisji (UE) z dnia 31 lipca 2023 r. uzupełniającym dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE w odniesieniu do standardów sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju,
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/821 z dnia 17 maja 2017 r. ustanawiające obowiązki w zakresie należytej staranności w łańcuchach dostaw unijnych importerów cyny, tantalu i wolframu, ich rud oraz złota pochodzących z obszarów dotkniętych konfliktami i obszarów wysokiego ryzyka,
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2088 z dnia 27 listopada 2019 r. w sprawie ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych,
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088 (taksonomia unijna).

Zagadnienie należytej staranności (*due diligence*) w działalności przedsiębiorstw w odniesieniu do praw człowieka zdefiniowane zostało w przyjętych w 2011 r. Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka. W tym samym roku definicję należytej staranności, rozumianej jako proces oparty na analizie ryzyka, wprowadziła OECD w nowelizacji Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych.

Cel regulacji

Przyjęcie przepisów regulujących kwestie związane z należyłą starannością przedsiębiorstw na szczeblu Unii ma się przyczynić do poprawy poszanowania praw człowieka i przestrzegania przepisów w zakresie ochrony środowiska. Przepisy te mogą mieć również zastosowanie do przedsiębiorstw z państw trzecich prowadzących działalność na rynku unijnym.

Dotychczasowe dobrowolne działania przedsiębiorstw w zakresie należytej staranności oraz przepisy dot. raportowania informacji niefinansowych nie doprowadziły do poprawy sytuacji, jeśli chodzi o poszanowanie praw człowieka i wdrażanie przepisów w zakresie ochrony środowiska w poszczególnych sektorach.

W rezultacie zarówno na terytorium Unii, jak i poza jej granicami można zaobserwować negatywne efekty zewnętrzne działalności przedsiębiorstw obejmujące, w szczególności:

- w odniesieniu do poszanowania praw człowieka: występowanie pracy przymusowej, pracy dzieci, nieodpowiednią ochronę bezpieczeństwa i zdrowia w miejscu pracy oraz wyzysk pracowników,
- w odniesieniu do kwestii związanych z wpływem na środowisko, np. emisje gazów cieplarnianych i zanieczyszczanie środowiska lub utratę różnorodności biologicznej i degradację ekosystemów.

Jednocześnie odpowiedzialne prowadzenie działalności przez przedsiębiorstwa ze wszystkich sektorów gospodarki ma kluczowe znaczenie dla pomyślnego przejścia przez Unię na neutralną dla klimatu i zieloną gospodarkę zgodnie z Europejskim Zielonym Ładem oraz dla osiągnięcia wyznaczonych przez ONZ celów zrównoważonego rozwoju, w tym celów w zakresie praw człowieka i środowiska.

Projekt dyrektywy przedstawiony został przez Komisję Europejską 23 lutego 2022 r. Polska pozytywnie odniosła się do projektu dyrektywy w Stanowisku Rządu RP, przyjętym przez KSE 14 kwietnia 2022 r.

W niniejszym dokumencie proponuje się utrzymanie pozytywnego stanowiska Rządu RP w odniesieniu do wersji projektu będącej wynikiem kompromisu Parlamentu Europejskiego i Rady UE osiągniętego 14 grudnia 2023 r. Zawartość merytoryczna dokumentu uległa kompleksowej aktualizacji w związku z istotnymi zmianami projektu dyrektywy wynikającymi z toczącego się procesu legislacyjnego. Kluczowe zmiany dotyczą:

- zakresu podmiotów objętych regulacją, w tym propozycji objęcia zakresem dyrektywy dodatkowo przedsiębiorstw z sektora budowlanego,
- zakresu obowiązków dużych przedsiębiorstw dotyczących faktycznego i potencjalnego negatywnego wpływu na środowisko i prawa człowieka,
- tymczasowego wyłączenia z zakresu dyrektywy usług finansowych.

Projekt dyrektywy zakłada wprowadzenie dla określonej grupy przedsiębiorstw obowiązkowej należytej staranności w zakresie zrównoważonego rozwoju w celu przeciwdziałania negatywnym skutkom działalności przedsiębiorstw dla poszanowania praw człowieka i kwestii środowiskowych.

Projekt zakłada, że dyrektywa ustanowi ramy horyzontalne mające na celu wspieranie wkładu przedsiębiorstw działających na jednolitym rynku w poszanowanie praw człowieka i środowiska (zarówno w ich bezpośredniej działalności, jak i w łańcuchach dostaw) poprzez:

- identyfikację negatywnych dla poszanowania praw człowieka i kwestii środowiskowych skutków działalności przedsiębiorstw, zapobieganie tym negatywnym skutkom, łagodzenie tych negatywnych skutków oraz rozliczanie przedsiębiorstw z przeciwdziałania negatywnym skutkom,
- a także posiadanie w tym celu przez przedsiębiorstwa odpowiednich procedur zarządczych i systemów zarządzania oraz wdrażanie konkretnych działań.

W szczególności dyrektywa:

- 1) ma się przyczynić do udoskonalenia praktyk w zakresie ładu korporacyjnego, aby lepiej integrowane były w strategiach przedsiębiorstw procesy zarządzania ryzykiem w zakresie poszanowania praw człowieka i wpływu na środowisko;
- 2) pozwoli uniknąć rozdrobnienia wymogów w zakresie należytej staranności na jednolitym rynku i zapewnić przedsiębiorstwom i interesariuszom pewność prawa w zakresie oczekiwań co do ich zachowania i zakresu spoczywającej na nich odpowiedzialności (*liability*);
- 3) zwiększy rozliczalność przedsiębiorstw za negatywne skutki prowadzonej przez przedsiębiorstwa działalności;
- 4) poprawi dostęp do środków ochrony prawnej dla osób dotkniętych negatywnymi skutkami, powstałymi w wyniku działalności przedsiębiorstw.

Proponuje się uzyskanie powyższych celów poprzez:

- **ustanowienie przepisów dotyczących obowiązków przedsiębiorstw w zakresie należytej staranności dotyczących faktycznych i potencjalnych negatywnych skutków dla poszanowania praw człowieka i kwestii środowiskowych** w odniesieniu do działalności własnej przedsiębiorstw, działalności jednostek zależnych oraz działalności w ramach łańcucha dostaw prowadzonej za pośrednictwem ustanowionych relacji biznesowych (art. 1),
- **ustanowienie przepisów dotyczących odpowiedzialności** za naruszenie obowiązku w zakresie należytej staranności (art. 1).

Systematyka dyrektywy polega na:

- wskazaniu zakazów i obowiązków dot. ochrony praw człowieka – zał. I część I, sekcja 1,
- wskazaniu instrumentów dot. ochrony praw człowieka i podstawowych wolności – zał. I część I, sekcja 2,
- wskazaniu zakazów i obowiązków dot. ochrony środowiska – zał. I część II,
- wykazie statystycznej klasyfikacji działalności gospodarczej – zał. II.

Podmioty objęte regulacją

Dyrektywa ma mieć zastosowanie do następujących przedsiębiorstw w UE (art.2):

Grupa 1

Przedsiębiorstwa, które w ostatnim roku obrotowym, za który sporządzono roczne sprawozdanie finansowe, zatrudniały średnio ponad **500 pracowników**, a ich **przychody netto** ze sprzedaży w skali światowej **przekraczały 150 mln EUR**.

Przedsiębiorstwa, które nie osiągnęły ww. progów, ale są spółkami dominującymi w grupie, która osiąga ww. progi.

W przypadku osiągnięcia ww. progów, gdy głównym celem funkcjonowania spółki dominującej jest posiadanie udziałów w spółkach zależnych, obowiązki wynikające z przepisów dyrektywy powinny być wypełniane przez spółkę lub spółki podległe prowadzące faktyczną działalność (klauzula mająca na celu uniemożliwienie obchodzenia przepisów dyrektywy).

Przedsiębiorstwa które wykonują zadania lub są spółkami dominującymi, w przypadku grupy, która działa na podstawie umów franczyzy lub porozumień licencyjnych, w przypadku gdy umowy te zapewniają wspólną identyfikację wizerunkową i stosowanie wspólnej koncepcji biznesowej, w przypadku gdy opłaty na rzecz spółki dominującej przekraczają 7,5 mln. EUR w ostatnim roku obrotowym, pod warunkiem, roczny obrót grupy przekracza 40 mln. EUR w ostatnim roku obrotowym (klauzula mająca na celu uniemożliwienie obchodzenia przepisów dyrektywy);

Grupa 2

Przedsiębiorstwa, które nie osiągnęły progów lub kryteriów określonych dla Grupy 1, ale **zatrudniały średnio ponad 250 pracowników** i w ostatnim roku obrotowym, za który sporządzono roczne sprawozdanie finansowe, **osiągnęły przychody netto w skali światowej w wysokości ponad 40 mln EUR, pod warunkiem, że co najmniej 20 mln przychodów netto ze sprzedaży uzyskano w jednym lub kilku z następujących sektorów:**

- i) produkcja wyrobów tekstylnych, skór i wyrobów ze skór wyprawionych (w tym obuwia) oraz sprzedaż hurtowa wyrobów tekstylnych, odzieży i obuwia,
- ii) rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo (w tym akwakultura), produkcja artykułów spożywczych, w tym napojów, oraz sprzedaż hurtowa produktów rolnych, żywych zwierząt, drewna, żywności i napojów, albo

(iii) wydobycie surowców mineralnych niezależnie od miejsca ich wydobycia (w tym ropy naftowej, gazu ziemnego, węgla kamiennego, węgla brunatnego (lignitu), metali i rud metali, jak również wszystkich innych niemetalicznych surowców mineralnych i produktów z kamieniołomów), produkcja podstawowych wyrobów metalowych, innych produktów z niemetalicznych surowców mineralnych i gotowych wyrobów metalowych (z wyjątkiem maszyn i urządzeń) oraz handel hurtowy surowcami mineralnymi, podstawowymi i pośrednimi produktami mineralnymi (w tym metalami i rudami metali, materiałami budowlanymi, paliwami, chemikaliami i innymi produktami pośrednimi),

(iiii) budownictwo.

Ponadto dyrektywa będzie mieć zastosowanie do przedsiębiorstw spoza Unii, które:

Grupa 1

Przedsiębiorstwa, które odnotowały w Unii **przychody netto ze sprzedaży powyżej 150 mln EUR** w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy.

Przedsiębiorstwa, które nie osiągnęły ww. progu ale są spółkami dominującymi w grupie, która osiąga ww. progi.

Z uwzględnieniem klauzul mających na celu uniemożliwienie obchodzenia przepisów dyrektywy.

Grupa 2

Przedsiębiorstwa, które odnotowały w Unii **przychody netto ze sprzedaży w wysokości powyżej 40 mln EUR, ale nie więcej niż 150 mln EUR** w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy, **pod warunkiem, że co najmniej 20 mln przychodów netto ze sprzedaży w skali światowej odnotowano w co najmniej jednym z sektorów (wskazanych przy przedsiębiorstwach z UE).**

MŚP nie są bezpośrednio objęte proponowanymi przepisami, ale wprowadzenie ww. przepisów będzie miało w efekcie również oddziaływanie na sektor MŚP.

Rzeczowy zakres regulacji

Dyrektywa obejmuje:

– **negatywne skutki działalności przedsiębiorstw na poszanowanie praw człowieka**

Termin „negatywne skutki działalności przedsiębiorstw na poszanowanie praw człowieka” (*adverse human rights impact*) – wyjaśniony w art. 3, lit. (c) – oznacza negatywne skutki działalności przedsiębiorstw w odniesieniu do osób podlegających ochronie przed naruszeniem jednego z praw lub zakazów:

- (i) wymienionych w załączniku w części I, sekcja 1, zgodnie z konwencjami i traktatami międzynarodowymi (głównie dokumenty ONZ i MOP) wymienionymi w załączniku w części I, sekcja 2,
 - (ii) niewymienionych w załączniku w części I, sekcja 1, zgodnych jednak z konwencjami i traktatami międzynarodowymi wymienionymi w załączniku w części I, sekcja 2, pod warunkiem że:
 - prawo człowieka może być nadużywane przez spółkę lub osobę prawną,
 - łamanie praw człowieka bezpośrednio narusza interes prawny chroniony przez instrumenty dotyczące praw człowieka wymienione w załączniku w części I sekcja 2;
 - firma mogła przewidzieć ryzyko naruszenia praw człowieka, biorąc pod uwagę okoliczności konkretnego przypadku, w tym charakter i zakres działalności gospodarczej przedsiębiorstwa i jego łańcuch działań, cechy gospodarcze, branżowe i geograficzne oraz kontekst operacyjny
- **negatywne skutki działalności przedsiębiorstw w odniesieniu do kwestii środowiskowych**

Termin „negatywne skutki działalności przedsiębiorstw w odniesieniu do kwestii środowiskowych” (*adverse environmental impact*) – oznacza negatywne skutki działalności przedsiębiorstw w

odniesieniu do kwestii środowiskowych wynikające z naruszenia jednego z zakazów i obowiązków sformułowanych w załączniku.

Dyrektywa **nie obejmuje negatywnych skutków działalności przedsiębiorstw dla zmian klimatu**. Porozumienie Paryskie z 2015 r. nie zostało wymienione w załączniku. Zagadnienie przeciwdziałania zmianom klimatu zostało opisane w art. 15, w którym regulacja zobowiązuje państwa członkowskie do zagwarantowania, aby określone przedsiębiorstwa przyjęły plan przejściowy dotyczący łagodzenia zmiany klimatu, służący zapewnieniu, że model biznesowy i strategia przedsiębiorstwa są spójne z założeniami procesu przechodzenia na gospodarkę zrównoważoną oraz celami neutralności klimatycznej. Przedsiębiorstwa zatrudniające ponad 1 tys. pracowników będą ponadto zobowiązane do wdrożenia polityki (zawierającej zachęty płacowe) promującej wdrożenie planu.

Koncepcja należytej staranności

Koncepcja należytej staranności prezentowana w dyrektywie (art. 4) oparta jest na analizie ryzyka.

Kluczowe pojęcia to:

- partner biznesowy (*business partner*) – art. 3, lit. (e),
- łańcuch działań (*chain of activities*) – art. 3, lit. (g),
- poważny niekorzystny wpływ (*severe adverse impact*) – art. 3, lit. (l),
- właściwe działania (*appropriate measures*) – art. 3, lit. (q).

Obowiązki przedsiębiorstw w zakresie należytej staranności sformułowano w art. 4-8:

- uwzględnianie kwestii należytej staranności w polityce przedsiębiorstw oraz systemach zarządzania ryzykiem, w tym w zakresie grupy kapitałowej (art. 4, 4a i 5),
- identyfikacja i ocena faktycznych i potencjalnych negatywnych skutków (art. 6),
- ustalenie priorytetów zidentyfikowanych rzeczywistych i potencjalnych negatywnych skutków (art. 6a),
- zapobieganie potencjalnym negatywnym skutkom (art. 7),
- wstrzymanie faktycznych negatywnych skutków (art. 8),
- wyrównanie rzeczywistych niekorzystnych skutków (art. 8c),
- prowadzenie współpracy z interesariuszami (art. 8d).

Mechanizm powiadamiania i procedura składania skarg

Art. 9 dyrektywy przewiduje, że przedsiębiorstwa muszą wdrożyć procedury skargowe, umożliwiające osobom i organizacjom wymienionym w art. 9, ust. 2 złożenie skarg, jeżeli te osoby lub organizacje będą miały uzasadnione obawy dotyczące faktycznych lub potencjalnych negatywnych skutków działalności przedsiębiorstw oraz działalności ich partnerów biznesowych w łańcuchu działań przedsiębiorstwa.

Monitoring

Art. 10 przewiduje, że przedsiębiorstwa będą zobowiązane do przeprowadzania okresowych ocen własnych działań oraz działań spółek zależnych jak i partnerów biznesowych w ich łańcuchach dostaw mających na celu ocenę wdrażania i monitorowania adekwatności i skuteczności działań w zakresie procesów należytej staranności.

Obowiązek raportowania

Przedsiębiorstwa, które nie podlegają wymogom sprawozdawczym przewidzianym w art. 19a i 29a lub 40a dyrektywy 2013/34/UE, będą przekazywały informacje dotyczące kwestii objętych dyrektywą CSDD poprzez publikowanie na swojej stronie internetowej sprawozdania rocznego w języku zwyczajowo używanym w sferze biznesu międzynarodowego.

Odpowiedzialność cywilna przedsiębiorstw oraz prawo do pełnego odszkodowania

Przedsiębiorstwa ponoszą odpowiedzialność za szkody (art. 22), jeżeli nie dopełniły obowiązków określonych w art. 7 i 8, co doprowadziło do szkody na osobie fizycznej lub prawnej, chronionej interesem prawnym danej osoby, zgodnie z prawem krajowym.

Dyrektywa przewiduje także specjalny reżim dla szkód powstałych pośrednio w relacjach biznesowych przedsiębiorstwa:

- odpowiedzialność cywilna przedsiębiorstwa za pozostaje bez uszczerbku w stosunku do odpowiedzialności cywilnej spółek podległych lub partnerów biznesowych w łańcuchu działań przedsiębiorstwa,
- jeżeli szkoda została wyrządzona łącznie przez przedsiębiorstwo i spółkę podległą, partnera biznesowego stosowane są zasady odpowiedzialności solidarnej,
- przedsiębiorstwo nie będzie ponosiło odpowiedzialności, jeżeli szkoda została spowodowana wyłącznie przez jego partnerów biznesowych w ich łańcuchach działań.

Ochrona przed działaniami odwetowymi

Art. 23 przewiduje, że unijna dyrektywa o sygnalistach ma zastosowanie do zgłaszania wszelkich naruszeń dyrektywy CSDD oraz ochrony osób zgłaszających takie naruszenia.

Pomoc publiczna, zamówienia publiczne i koncesje.

Państwa członkowskie będą mogły wprowadzić rozwiązania, na podstawie których przestrzeganie obowiązków wynikających z przepisów krajowych wprowadzonych na podstawie dyrektywy, będzie brane pod uwagę jako część kryteriów udzielenia zamówienia publicznego i koncesji (art. 24).

Rola państwa, nadzór ze strony państwa, kary

Działania wspierające

Art. 14 i 14a przewidują:

- wdrożenie przez państwa członkowskie **szeregu działań wspierających** dyrektywę (*accompanying measures*), takich jak specjalne strony internetowe, platformy lub portale w celu udzielania informacji przedsiębiorstwom, partnerom biznesowym i interesariuszom, i wspierania ich w podejmowanych przez nie staraniach służących spełnieniu obowiązków wynikających z niniejszej dyrektywy,
- zwrócenie szczególnej uwagi na MŚP obecne w łańcuchach dostaw przedsiębiorstw oraz interesariuszy, w tym także ew. udzielenie wsparcia finansowego dla MŚP w tym zakresie,
- możliwość uczestnictwa przez przedsiębiorstwa w inicjatywach branżowych i inicjatywach z udziałem wielu interesariuszy w celu wsparcia realizacji swoich obowiązków,
- możliwość korzystania przez przedsiębiorstwa z niezależnych zewnętrznych ekspertyz w celu wsparcia implementacji procesów należytej staranności. KE wyda wytyczne w tym zakresie,
- utworzenie przez KE help-desku dla przedsiębiorstwa wspomagającego wypełnienie obowiązków wynikających z dyrektywy.

Nadzór ze strony państwa

Państwa członkowskie na mocy dyrektywy (art. 17) będą zobowiązane powołać odpowiedni organ nadzorczy (lub organy nadzorcze).

Jeśli chodzi o przedsiębiorstwa spoza UE – właściwy będzie organ państwa UE, w którym przedsiębiorstwo ma swój oddział. Jeżeli przedsiębiorstwo nie ma oddziału na terenie UE albo ma ich kilka, organem właściwym będzie organ państwa, w którym przedsiębiorstwo spoza UE uzyskuje największą część przychodów netto.

Uprawnienia organów nadzorczych sformułowano w art. 18:

- **organ nadzorczy może wszcząć postępowanie wyjaśniające z urzędu** lub w związku z **uzasadnionymi obawami** (zgodnie z art. 19), jeżeli uzna, że posiada wystarczające informacje wskazujące na możliwe niewywiązanie się przez przedsiębiorstwo ze zobowiązań przewidzianych w przepisach krajowych przyjętych na podstawie dyrektywy,
- **organ nadzorczy może przeprowadzać inspekcje** (zgodnie z prawem krajowym państwa członkowskiego, w którym ma miejsce inspekcja, i po uprzednim ostrzeżeniu przedsiębiorstwa z wyjątkiem sytuacji, gdy uprzednie powiadomienie zmniejsza skuteczność inspekcji),
- jeżeli organ nadzorczy stwierdzi nieprzestrzeganie przepisów krajowych przyjętych na podstawie dyrektywy, wyznacza danemu przedsiębiorstwu odpowiedni termin na podjęcie działań zaradczych, o ile działania takie są możliwe,
- zgodnie z art. 20 i 22 podjęcie działań zaradczych nie wyklucza nałożenia kar lub pociągnięcia do odpowiedzialności cywilnej w przypadku szkód,
- w odniesieniu do osób zgłaszających naruszenia dyrektywy zastosowanie będą miały przepisy dyrektywy (UE) 2019/1937.

Organy nadzorcze będą mogły:

- nakazać zaprzestania naruszeń przepisów krajowych przyjętych na podstawie dyrektywy, powstrzymania się od ponownego podejmowania danego zachowania oraz podjęcia działań zaradczych,
- w stosownych przypadkach, nakazać odpowiednie zadośćuczynienie powstałych naruszeń,
- nałożyć kary pieniężne zgodnie z art. 20,
- wdrożyć działania tymczasowe w przypadku ryzyka poważnej i nieodwracalnej szkody.

Kary

Państwa członkowskie będą zobowiązane (art. 20) wprowadzić przepisy dotyczące kar, w tym kar pieniężnych, które muszą być skuteczne, proporcjonalne i odstrasżające.

W przypadku nałożenia kar pieniężnych ich wysokość zależeć ma od przychodów przedsiębiorstwa. Maksymalny limit kary pieniężnej nie może być mniejszy niż 5% światowego obrotu netto przedsiębiorstwa spółki w roku obrotowym poprzedzającym decyzję o nałożeniu kary.

Wszelkie decyzje organów nadzorczych o nałożeniu kar z tytułu naruszenia przepisów dyrektywy podlegają publikacji przez państwa członkowskie.

Spójność z następującymi politykami UE:

- Plan działania dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym,
- Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030,
- Strategia „Od pola do stołu”,
- Strategia w zakresie chemikaliów na rzecz zrównoważoności,
- aktualizacja nowej strategii przemysłowej z 2020 r.,
- Strategia finansowania transformacji w stronę gospodarki zrównoważonej.

Ponadto dyrektywa będzie uzupełniała unijne przepisy w **dziedzinie klimatu**:

- Europejskie prawo o klimacie,
- Pakiet „Gotowi na 55”,
- dyrektywa 2003/87/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 października 2003 r. ustanawiająca system handlu przydziałami emisji gazów cieplarnianych we Wspólnocie oraz zmieniająca dyrektywę Rady 96/61/WE

- decyzję (UE) 2015/1814 w sprawie ustanowienia i funkcjonowania rezerwy stabilności rynkowej dla unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych i rozporządzenie (UE) 2015/757 (COM(2021) 551 final),
- Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego mechanizm dostosowywania cen na granicach z uwzględnieniem emisji CO₂ (COM(2021) 564 final).

Dyrektywa jest zgodna z unijnymi politykami w zakresie **praw człowieka**:

- Wspólny komunikat do Parlamentu Europejskiego i Rady „Plan działania UE dotyczący praw człowieka i demokracji na lata 2020–2024” (JOIN(2020) 5 final),
- Komunikat Komisji „Strategia UE na rzecz praw dziecka” (COM(2021) 142 final),
- Komunikat Komisji „Strategia UE w zakresie zwalczania handlu ludźmi na lata 2021–2025” (COM(2021) 171 final).

II. Przebieg Procedury

W grudniu 2019 r. ponad 100 europejskich organizacji pozarządowych rozpoczęło kampanię wzywającą do wprowadzenia przepisów UE dotyczących należytej staranności w działalności przedsiębiorstw w zakresie poszanowania praw człowieka i ochrony środowiska.

W **kwietniu 2020 r.** Komisarz ds. Sprawiedliwości Didier Reynders ogłosił, że KE zobowiązuje się do wypracowania przepisów w zakresie obowiązkowej należytej staranności obejmującej kwestie poszanowania praw człowieka oraz ochrony środowiska w działalności przedsiębiorstw. Podstawą do rozpoczęcia prac legislacyjnych była analiza opracowana na zlecenie KE [Study on due diligence requirements through the supply chain](#) przedstawiająca cztery możliwe warianty regulacji.

10 marca 2021 r. Parlament Europejski (PE) i Rada wezwały KE do zaproponowania przepisów na szczeblu Unii nakładających międzysektorowe obowiązki w zakresie należytej staranności przedsiębiorstw (*Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 10 marca 2021 r. zawierająca zalecenia dla Komisji dotyczące należytej staranności i odpowiedzialności przedsiębiorstw (2020/2129(INL))*). Zgodnie z art. 225 Traktatu o funkcjonowaniu UE (TFUE) była to inicjatywa ustawodawcza PE.

23 lutego 2022 r. Komisja Europejska (KE) przedstawiła wniosek dotyczący **dyrektywy w sprawie należytej staranności w zakresie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw** (*Corporate Sustainability Due Diligence Directive, CSDDD*).

W okresie od kwietnia do grudnia 2022 r. trwały intensywne prace nad wnioskiem Komisji na forum Grupy roboczej Rady UE ds. Prawa Spółek (*Working Party on Company Law*) prowadzone przez sprawujące Prezydencje Francję i Czechy.

Efektom prowadzonych prac było przyjęcie przez Radę UE **1 grudnia 2022 r.** podejścia ogólnego (*General Approach*) ws. Dyrektywy CSDD, dok. 15024/1/22 REV 1.

Na kolejnym etapie procesu legislacyjnego UE projektem zajął się Parlament Europejski, który **1 czerwca 2023 r.** przyjął (wynik głosowania: 366 za, 225 przeciw, 38 wstrzymujących się) sprawozdanie Komisji JURI w sprawie dyrektywy CSDD, dok. WK 6110/2023 (Sprawozdawca Lara Wolters).

W okresie od **czerwca do listopada 2023 r.** toczyły się negocjacje pomiędzy Parlamentem i Radą, odbyły się cztery trilogi polityczne, których wynikiem było ogłoszenie **14 grudnia 2023 r.** kompromisu politycznego w zakresie projektu.

III. Stanowisko RP

Polska administracja rządowa od lat aktywnie promuje standardy odpowiedzialnego biznesu podkreślając, że mówiąc o społecznej odpowiedzialności biznesu nie mamy na myśli filantropijnego czy sponsoringowego angażowania przedsiębiorstw w rozwój lokalnych społeczności czy inicjatyw. Takie podejście do prowadzenia biznesu było możliwe kilkanaście lat temu. Dzisiaj ten sposób myślenia bardzo się zmienił i powinniśmy przekonywać przedsiębiorstwa do wdrażania nowych modeli biznesowych i prowadzenia biznesu z uwzględnieniem zagadnień zrównoważonego rozwoju oraz zaleceń organizacji międzynarodowych w tym zakresie.

Istnieją ważne powody, dla których przedsiębiorstwa powinny poważnie traktować swoje polityki w zakresie odpowiedzialnego biznesu. Odpowiedzialne podejście do zarządzania kwestiami społecznymi, środowiskowymi, poszanowania praw człowieka, praw pracowniczych czy przeciwdziałania korupcji podlegają m.in. badaniu przez inwestorów i mają wpływ na ich decyzje inwestycyjne. Wdrażanie działań wpisujących się w ideę zrównoważonego rozwoju (ESG) pozytywnie oddziałuje na ograniczenie ich negatywnego wpływu na środowisko czy zmiany klimatu. Działania te powinny także wpisywać się w założenia Agendy 2030 i Celów na rzecz Zrównoważonego Rozwoju ONZ, a tym samym przyczyniać się do ich realizacji. Wdrożenie przepisów omawianej dyrektywy przez przedsiębiorstwa może przyczynić się do zmiany ich podejścia oraz wprowadzenia zmian w funkcjonowaniu, które zagwarantują zrównoważony rozwój. Dotychczasowe działania administracji rządowej w odniesieniu do odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej obejmowały upowszechnianie międzynarodowych standardów odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej wypracowanych przez OECD, ONZ, MOP, UE oraz Radę Europy a także upowszechnianie wiedzy i informacji dotyczących raportowania niefinansowego oraz odpowiedzialnych łańcuchów dostaw. Na forum międzynarodowym, w ramach działań OECD, ONZ i KE prowadzonych jest obecnie szereg prac związanych ze standardami odpowiedzialnego biznesu.

W Polsce platformą służącą do dialogu z interesariuszami w tym zakresie jest funkcjonujący od 2009 r. **Zespół do spraw Zrównoważonego Rozwoju i Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw** (obecnie jako organ pomocniczy Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej). Podstawowym zadaniem Zespołu jest tworzenie przestrzeni do dialogu i wymiany doświadczeń pomiędzy resortami administracji publicznej, partnerami społecznymi i gospodarczymi, organizacjami pozarządowymi i środowiskiem akademickim w zakresie rozwijania praktyk CSR/RBC na polskim rynku. Do zadań ww. Zespołu należy m.in. tworzenie rekomendacji w zakresie implementacji standardów CSR/RBC do polityk publicznych zgodnie z priorytetami rozwoju społeczno-gospodarczego. Szczególną aktywnością ww. Zespołu są prace prowadzone przez powoływane w zależności od potrzeb grupy robocze.

Istotną rolę w promowaniu standardów OECD w zakresie odpowiedzialnego biznesu pełni **Krajowy Punkt Kontaktowy OECD ds. odpowiedzialnego biznesu** (KPK OECD) istniejący w strukturze administracji rządowej od 2016 r. (obecnie w MFIPR). Rolą KPK OECD jest promocja standardów RBC oraz rozpatrywanie zawiadomień dotyczących potencjalnych naruszeń *Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych dotyczących odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej* przez przedsiębiorstwa.

W związku z powyższym przedstawionym tłem regulacji, jej celem oraz dotychczasowym zaangażowaniem Polski we wdrażanie standardów odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej **Rząd Rzeczypospolitej Polskiej pozytywnie odnosi się do zaproponowanego projektu dyrektywy w sprawie należytej staranności w zakresie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw** (*Corporate Sustainability Due Diligence Directive, CSDDD*) i celu wprowadzenia tej regulacji.

Zaproponowany zakres przedsiębiorstw, które byłyby objęte regulacją wydaje się uzasadniony. Zgodnie z szacunkami KE z 2022 r. wymogami dyrektywy objętych zostanie ok. 9 400 dużych przedsiębiorstw w skali UE oraz ok. 2 600 dużych przedsiębiorstw spoza UE. Liczbę polskich przedsiębiorstw objętych zakresem dyrektywy w 2022 r. szacowano na ok. 700. Szacunki nie

uwzględniają przedsiębiorstw sektora budowlanego, sektor ten został dodany do przepisów na ostatnim etapie procesu negocjacyjnego.

Projekt tekstu dyrektywy, wypracowany w wyniku negocjacji, zakończonych kompromisem Parlamentu Europejskiego i Rady z 14 grudnia 2023 r. jest bardziej spójny i czytelny w porównaniu z tekstem zaproponowanym przez KE 23 lutego 2022 r. Zmiany wprowadzone w dokumencie dotyczą:

- zakresu podmiotów objętych regulacją, w tym propozycji objęcia zakresem dyrektywy dodatkowo przedsiębiorstw sektora budowlanego oraz dodaniem klauzul mających na celu uniemożliwienie obchodzenia przepisów dyrektywy,
- kluczowych definicji zawartych w projekcie, w tym wprowadzenie definicji partnera biznesowego, łańcucha działań, relacji biznesowej, spółki dominującej, grupy przedsiębiorstw, zadośćuczynienia (*remediation*), czynników ryzyka,
- procesu należytej staranności, w tym obowiązku prowadzenia procesów należytej staranności w oparciu o analizę ryzyka oraz dodaniu przepisów odnoszących się do wsparcia procesów należytej staranności na poziomie grupy kapitałowej,
- dodania przepisów odnoszących się do zadośćuczynienia faktycznym niekorzystnym skutkiem powstałym w wyniku działalności przedsiębiorstw oraz włączenia interesariuszy w procesy należytej staranności,
- nowego brzmienia przepisów dotyczących zwalczania zmian klimatu,
- zakresu odpowiedzialności cywilnej przedsiębiorstw,
- zmian w zakresie przepisów dot. kar za niewypełnianie postanowień dyrektywy,
- zakresu przedmiotowego załączników do projektu określających niekorzystne skutki dla praw człowieka środowiska.

Usługi finansowe zostaną tymczasowo wyłączone z zakresu dyrektywy, ale wprowadzona zostanie klauzula przeglądowa dotycząca ewentualnego przyszłego włączenia sektora finansowego na podstawie oceny skutków regulacji.

IV. Uzasadnienie stanowiska RP

W wyniku wprowadzonych zmian aktualny projekt dyrektywy w jasny sposób określa zakres przedsiębiorstw, które będą podlegały wynikającym z niej obowiązkom. W sposób przejrzysty określono zadania przedsiębiorstw i organów nadzorczych, jak również przebieg procesów należytej staranności. Ważną zmianą jest wzmocnienie pozycji interesariuszy, oraz zapewnienie wsparcia dla MŚP, w tym możliwości wsparcia finansowego. W nowej formule projektu położono też większy nacisk na zapewnienie dostępu do wszelkich informacji związanych z procesami należytej staranności, mających na celu zapewnienie odpowiedniego poziomu wsparcia zarówno dla dużych przedsiębiorstw jak i MŚP i interesariuszy. Odbywa się to poprzez szereg obowiązków informacyjnych nałożonych na KE i państwa członkowskie, w tym obowiązek wydawania wytycznych i prowadzenia dedykowanych stron internetowych.

Proponowana regulacja jest powiązana z zaleceniami dotyczącymi należytej staranności wypracowanymi w 2018 r. przez OECD (*Wytyczne OECD dotyczące należytej staranności w odpowiedzialnym prowadzeniu biznesu*), jak również wytycznymi OECD w zakresie należytej staranności w łańcuchach dostaw adresowanymi do następujących sektorów: tekstylny-odzieżowy i obuwniczy, rolno-spożywczy, wydobywczy i tzw. sektora minerałów konfliktowych oraz sektora finansowego.

Polska administracja rządowa aktywnie promuje wymienione wyżej standardy OECD poprzez funkcjonujący w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej KPK OECD.

Tematyka należytej staranności w obszarze praw człowieka została uwzględniona również w przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 8 października 2021 r. *Krajowym Planie Działania na rzecz wdrażania Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka na lata 2021-2024* (KPD).

W KPD wskazano m.in., że ze względu na planowane na poziomie UE zmiany legislacyjne w zakresie należytej staranności w obszarze praw człowieka i kwestii środowiskowych oraz w zakresie raportowania niefinansowego obejmującego m.in. także raportowanie zagadnień należytej staranności – problematyka ta będzie uwzględniana w ramach prac grup roboczych Zespołu do spraw Zrównoważonego Rozwoju i Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw.

Jeśli chodzi o działania administracji rządowej odnośnie do projektu dyrektywy w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw i odpowiedzialności przedsiębiorstw, planuje się kontynuację powyższych działań oraz podjęcie niezbędnych prac mających na celu implementację przepisów dyrektywy do krajowego porządku prawnego.

Uzasadnienie stanowiska wobec zakresu aktów wykonawczych i delegowanych

Proponowane akty delegowane do projektowanej dyrektywy dotyczyć będzie standardu sprawozdawczości w zakresie należytej staranności oraz możliwości objęcia zakresem dyrektywy przedsiębiorstw sektora finansowego.

1. Ocena skutków prawnych

Transpozycja projektowanej dyrektywy do porządku krajowego będzie wymagała stworzenia nowych regulacji w systemie prawa krajowego.

Poprzez funkcjonowanie projektowanych w dyrektywie CSDD rozwiązań należy także spodziewać się wzrostu świadomości i znajomości przez przedsiębiorców innych dokumentów tzw. miękkiego prawa międzynarodowego, jakimi są Wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka oraz Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych.

2. Ocena skutków społecznych

Wdrożenie projektowanej dyrektywy z całą pewnością wpłynie na zmianę postaw społecznych zarówno przedsiębiorców, jak i innych interesariuszy. Procedury należytej staranności wymagać będą przyjęcia przez przedsiębiorstwa szczegółowych polityk w zakresie poszanowania praw człowieka i oraz polityk środowiskowych. Nowoczesne modele biznesowe zmierzające w kierunku gospodarki zrównoważonej zakładają właściwe relacje pomiędzy wzrostem gospodarczym, dbałością o środowisko oraz jakością życia. W praktyce biznesowej sprowadza się to do zastosowania odpowiednich procedur pozwalających na zapobieganie naruszeniom praw człowieka w działalności przedsiębiorstw, promocję odpowiedzialnego podejścia do prowadzonej działalności i podkreślanie swojej roli lidera nie tylko w dążeniu do realizacji zysków – ale również we właściwym podejściu do pracowników, klientów, podwykonawców oraz zasobów naturalnych.

3. Ocena skutków gospodarczych

Choć dyrektywa ma mieć zastosowanie do grupy dużych podmiotów, to jej skutki ekonomiczne będą systemowo znacznie wyższe niż sugerowałby odsetek objętych nią przedsiębiorstw z uwagi na znaczenie tej grupy podmiotów dla gospodarek poszczególnych krajów członkowskich oraz gospodarki UE. W związku z tym, istotne jest, aby implementacja dyrektywy nie wpłynęła na zniekształcenie funkcjonowania mechanizmów rynkowych w Unii Europejskiej i w poszczególnych krajach członkowskich.

Pomimo, że projektowana dyrektywa nie obejmuje swoim zakresem MŚP, to jednak przepisy dyrektywy mogą mieć duży wpływ na MŚP w łańcuchach dostaw dużych przedsiębiorstw. Większość MŚP nie dysponuje obecnie odpowiednimi systemami i procedurami, aby sprostać wymogom projektu dyrektywy. Istnieje ryzyko, że duże przedsiębiorstwa mogą przerzucać obowiązki w zakresie należytej staranności na MŚP jako dostawców. Niezbędne będzie zatem uwzględnienie przy implementacji przepisów dyrektywy m.in. w zakresie działań towarzyszących, jakie będą musiały wdrożyć PCz., rozwiązań niwelujących ww. ryzyka.

4. Ocena skutków finansowych

Strona polska popierać będzie rozwiązania nie powodujące wzrostu wydatków lub zmniejszenia dochodów jednostek sektora finansów publicznych, w tym budżetu państwa, w stosunku do wielkości wynikających z obowiązujących przepisów.

Wdrożenie odpowiednich procedur należytej staranności przez przedsiębiorstwa może pociągać pewne skutki finansowe. Jednakże w ocenie długofalowej przedsiębiorcy powinni dostrzec korzyści płynące z nakładów poniesionych na wdrożenie procedur należytej staranności w odniesieniu do poszanowania praw człowieka i kwestii środowiskowych – jak choćby zmniejszenie ryzyka dyskryminacji czy innych naruszeń praw człowieka wskutek działalności przedsiębiorstwa oraz zmniejszenia ryzyka negatywnych skutków prowadzonej działalności w odniesieniu do negatywnego wpływu na środowisko naturalne.

V. Informacja w sprawie zgodności projektu aktu z zasadą pomocniczości

Zgodnie z zasadą pomocniczości na poziomie unijnym regulowane powinny być wyłącznie kwestie, w których osiągnięcie zakładanego celu przez regulacje na poziomie krajowym jest niemożliwe lub nieefektywne. Mając na uwadze cele niniejszej dyrektywy oraz fakt, że Rzeczpospolita Polska nie wdrożyła dotychczas krajowego prawa dotyczącego należytej staranności w działalności przedsiębiorstw w odniesieniu do poszanowania praw człowieka i kwestii środowiskowych należy uznać, że w zasada pomocniczości zostanie zachowana.

VI. Przedstawiciel Rządu upoważniony do prezentowania stanowiska

Katarzyna Pełczyńska-Nałęcz, Minister Funduszy i Polityki Regionalnej